

РЕЦЕНЗИЈА

рукописа *Studies on English and Serbian Language*
аутора Гордане Димковић-Телебаковић

Рукопис се састоји од 429 страница припремљених за штампу. После Предговора и Увода, у оквиру првог поглавља, насловљеног *Onime теме у области семантике и фази семантике*, у чланку *Ambiguity* подробно је дато разврставање двосмислености. У следећем раду, *Vagueness in English*, износи се кратак преглед теорија неодређености с историјатом развоја теорија и с тежиштем на лингвистичким приступима. У овом прегледу излази на видело сва сложеност језичке категоризације, а посебно граматичке, укључујући и синтаксичку. Аутор преноси резултат властитог истраживања о унутрашњој структури глагола кретања на основу компонентне анализе и у погледу могућности њиховог дефинисања дистинктивним обележјима.

Трећи рад у оквиру прве главе, *Integration and interfaces of natural language components and degree word/concepts*, садржи преглед начина на које се језик бори с нејасноћом у комуникацији. Обрађени су проблеми везани за неодређеност и расплнутост речи и појмова енглеског језика. Између осталог, расправља се о тзв. оградама (*hedges*) и њиховом утицају на смањење неодређености и расплнутости реченица у којима се јављају.

У другом одељку *The interpretation and representation of blurred words in English* разматрају се главни проблеми у вези с тумачењем речи енглеског језика које имају степеновано значење с нејасним границама.

У другом раду у оквиру другог поглавља, на основу спроведеног експеримента, истраживач изналази степене граматичности, о чему говори и наслов чланка *Степени граматичности у енглеском језику*, почевши од граматичких и могућих граматичких реченица, преко полуграматичких и делимично граматичких склопова до потпуно неприхватљивих веза. После краћег прегледа литературе везане за ову област, аутор је усредредио пажњу на поремећаје у реду речи на основу једног експеримента у коме се од испитаника тражило да испретуране речи поређају у смисаоне називе. Као резултат добијене су реченице с различитим степенима граматичке прихватљивости, а уочено је и да су испитаници били под јаким утицајем матерњег језика када су формирли неграматичке исказе. У закључку се износи да границе између граматике и семантике нису оштре.

У трећем поглављу разматрају се питања везана за синтаксу и семантику прилога, укључујући врсте прилога и њихову дистрибуцију и прихватљивост колокација. У три од четири чланка (*Адверби у енглеском и српском*, *О неким аспектуалним прилозима у савременом српском и енглеском језику* и *Реченични прилози у српском и енглеском језику*) износе се и подаци везани за српски језик, док се рад *Аспектска дистрибуција и лиценцирање адверба* односи искључиво на енглески језик.

Четврто поглавље тиче се проблематике везане за глаголе. Обухваћени су фразни глаголи у поређењу с њиховим монолексемним парњацима, употреба времена, учесталост и расподела глаголских облика у писаним стручним

тесковима, значењска структура глагола кретања, и семантички односи уопште. У два од три прилога примењена је компонентна метода. *English tenses in use* садржи податке о циљу рада, примењеној методи и корпусу како би се установило понашање граматичких времена у енглеском језику у разним деловима увода два научна чланка из саобраћајне струке. После помне анализе на конкретним одломцима, у закључку се износе уочене употребе појединих времена. У чланку *An investigation into the internal structure of verbs of motion* примењена је компонентна метода за откривање унутрашње структуре неких енглеских глагола кретања који се користе у саобраћају. Њихова значења одређена су помоћу десет дистинктивних обележја, а затим су установљени семантички односи између општих и посебних употреба ових глагола. Утврђена су три типа семантичких односа, као и њихове комбинације.

У петој глави обрађена је тема анализе жанра, с посебним освртом на језик саобраћајне струке.

Шесто поглавље посвећено је настави страних језика: њеној педагошкој улози, наставним програмима и писању уџбеника.

У седмом поглављу у оквиру осам радова расправља се о питањима везаним за праксу и теорију енглеског као језика струке. Ту се дефинише појам енглеског за специфичне сврхе, његов однос према општем енглеском, начини његовог презентовања ученицима као и његов значај у свету. Аутор је у чланку *Нове могућности у настави енглеског као језика науке и струке* дао своје виђење четворогодишње наставе енглеског као стручног језика, с посебним освртом на трећу и четврту годину студија. Компетентно је приказано како би требало да изгледају студентске вежбе и испити. У раду *Четворогодишња настава енглеског језика на нефилолошким факултетима* детаљно је изложен програм по годинама студија.

Осма глава доноси проблематику у вези са сложеницама у језику саобраћаја и њиховим еквивалентима у српском језику.

Мада наизглед представља хетерогену збирку, овај избор чланака из разноврсних лингвистичких области обједињен је ауторкином професионалном усредсређеношћу на језик саобраћајне струке, коме је посветила већи број година. Појам неодређености фигурира не само у проучавању језика него и у математичким прорачунима везаним за саобраћајну струку; док се највећи број уско лингвистичких чланака непосредно или посредно ослања на језик саобраћајне струке. Други чинилац обједињавања разноврсних чланака у складну целину јесте уједначен дискурсни образац кога се ауторка доследно држи – краћи увод у проблематику, краћи преглед схватања других истраживача уз основне појмове и термине различитих школа и приступа. Ти термини нису сваки пут читаоцу објашњени јер би то изискивало обимну допунску грађу, али радови представљају поуздан путоказ како доћи до тих података. Текстови су често прошарани оригиналним анкетама и истраживањима ауторовим. У сваком раду после прегледног излагања које пружа увид у стање у струци поводом дате уже језичке области, аутор даје резиме и извлачи поенту у вези са датим језичким појавама. Највећи лични допринос ауторка ове збирке текстова дала је у области примењене лингвистике, којом приликом се користила дугогодишњим искуством у раду са

многобројним студентима предмета Енглески језик на Саобраћајном факултету у Београду.

Значај ове збирке почива и у зналачки одабраној литератури, прегледно и систематски презентованој грађи заснованој на познавању великог опуса лингвиста у појединим областима. Збирка може да послужи и као уџбеник на постдипломским студијама енглеског језика или као поуздан водич лингвистима заинтересованим за одређене области.

Због свега овде реченога, препоручујем текст књиге *Studies on English and Serbian Language* Гордане Димковић-Телебаковић за објављивање.

У Београду, 24. септембра 2013. године

др Борис Хлебџ

редовни професор на Катедри за англистику
Филолошког факултета у Београду
у пензији

Dr Predrag Novakov, redovni profesor
Odsek za anglistiku, Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu
Novi Sad, Dr Zorana Đinđića 2
predragnovakov@sbb.rs

RECENZIJA ZA RUKOPIS DR GORDANE DIMKOVIĆ-TELEBAKOVIĆ *STUDIES
ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE*

Rukopis dr Gordana Dimković-Telebaković *Studies on English and Serbian Language* obuhvata 429 strana i sadrži sabrane radove na engleskom i srpskom jeziku od kojih je većina prethodno objavljena, što je jasno obeleženo u fusnotama. Nakon sadržaja i predgovora na engleskom jeziku, rukopis sadrži detaljan uvod takođe na engleskom jeziku (strane 9-17) u kojem autorka daje opšti pregled radova uključenih u ovu monografiju. Nakon uvoda, autorka je radove značajki podelila u osam celina, i to: 1) opšte teme iz semantike i fazi semantike, 2) gramatičnost, 3) sintaksa i semantika adverbna, 4) glagolska paradigma, 5) analiza žanra, 6) metodika nastave stranog jezika, 7) engleski jezik kao jezik struke i 8) prevođenje i problemi standardizacije složenih leksema kao stručnih termina. Nakon ovih delova sledi obiman kumulativan spisak literature (strane 405-428) i kratka beleška o autoru (strana 429).

Prvi deo ovog rukopisa (strane 21-68) sadrži četiri članka koji obrađuju teme iz oblasti semantike, semantičke dvosmislenosti, nejasnoća u značenju, semantičke uloge reči koje označavaju stepen, interakciju jedinica u prirodnim jezicima i tumačenje reči u engleskom. Autorka vrlo jasno i stručno prikazuje potreban teorijski okvir i argumentovano tumači primere koje navodi. Na primer, da bi razjasnila pojedine leksičke dvosmislenosti, autorka u prvom članku iz ovog dela koristi komponencijalnu analizu i tako ukazuje na razlike u značenju, a zatim razmatra gramatičke razlike, pa i pojedine odlike intonacije koje dovode do dvosmislenosti.

Jedini članak u drugom delu rukopisa (strane 71-80) bavi se nivoima gramatičnosti u engleskom jeziku kada se radi o redu reči. Naime, nakon teorijskog uvoda članak prikazuje istraživanje tokom kojeg su informanti sastavljali rečenice od nepovezanih reči; dobijene rečenice klasifikovane su u negramatične, polugramatične, moguće gramatične i gramatične. Konačno, analiza tih rečenica pokazala je da graničnu liniju između gramatike i semantike u većini slučajeva nije bilo moguće sasvim jasno povući.

Treći deo (strane 83-127) sadrži četiri članka (od kojih je jedan na srpskom jeziku) o sintaksi i semantici adverbna u engleskom i srpskom jeziku. Zajednička karakteristika sva četiri članka je izuzetna teorijska argumentovanost iznesenih stavova, odnosno njihova potkrepljenost relevantnim teorijskim navodima. Tako se, između ostalog, obrađuju adverbi koji su tešnje povezani sa označenim događajem i adverbi koji nisu tesno povezani sa datim događajem, a zatim položaj adverbna u srpskoj i engleskoj rečenici, kao i aspektualni adverbi u engleskom i srpskom jeziku.

Autorka u četvrtom delu (strane 131-218) obrađuje široku temu glagolske paradigme; ovaj obiman deo sadrži šest radova koji se odnose na frazne glagole, glagolska vremena, glagolske oblike u pisanom diskursu, glagole kretanja i njihove

semantičke osobine. Vrlo je zanimljiv rad o engleskim fraznim glagolima koji se upoređuju sa jednočlanim ekvivalentima tih glagola uz naglasak na sličnosti i razlike u značenju, registru i kolokacijama.

Peti deo (strane 221-258) obuhvata tri rada (od kojih je jedan na srpskom jeziku) o analizi žanra; ti radovi se bave veoma aktuelnim temama: pregledom razvoja engleskog naučnog članka kao specifičnog žanra, akademskim konvencijama za uvod akademskog članka i strukturom uvoda naučnih radova na srpskom jeziku. Izdvojili bismo rad o razvoju engleskog naučnog članka od 1665. godine koji je vrlo informativan i dobro ilustrovan relevantnim primerima.

Šesti deo (strane 261-288) bavi se metodikom nastave stranog jezika i obuhvata tri članka, dva na srpskom i jedan na engleskom jeziku. Sva tri članka su napisana stručno i odražavaju veliko pedagoško iskustvo autorke. Posebno se može izdvojiti rad o nastavnim programima za učenje stranih jezika koji kritički prikazuje različite pristupe i tipove tih nastavnih programa, kao i rad o pripremi udžbenika za engleski jezik kao jezik struke.

Najobimniji, sedmi deo (strane 291-358) obuhvata osam radova od kojih su tri na srpskom jeziku; između ostalog, ovi radovi se bave engleskim jezikom kao jezikom struke, odnosno specifičnim odlikama jezika struke, pristupima jezika struke, nastavom jezika struke i drugim povezanim temama. U do sada neobjavljenom radu (*Neki pristupi ESP-u*) autorka konstatuje da su prvi pristupi engleskom kao jeziku struke bili usredsređeni na rečenicu, a kasnije i na širi kontekst, kao i da ovo polje proučavanja ima korene u strukturalizmu uz sada dominantan psiholingvističko-sociolingvistički pristup.

Poslednji, osmi deo (strane 361-403) sadrži dva članka (jedan na engleskom i jedan na srpskom jeziku) koji se odnose na prevođenje i standardizaciju složenica kao stručnih termina. Između ostalog, autorka analizira složene lekseme koje se koriste u savremenom engleskom jeziku u oblasti drumskog saobraćaja, kao i njihove srpske ekvivalente sa ciljem da se prouči njihova morfološka struktura i njihove semantičke odlike.

Uz spisak korišćene literature na kraju svakog rada, rukopis sadrži i završni, kumulativni spisak korišćene i preporučene literature. Taj obiman spisak dokazuje da je autorka konsultovala relevantne izvore iz različitih lingvističkih oblasti i pravaca, a čitaocu pruža smernice za dalje proučavanje tema obrađenih u ovom rukopisu.

Uz već pomenute odlike ovog rukopisa kao što su dobra teorijska zasnovanost članaka, sistematična obrada tematike i jasnoća saopštavanja rezultata analize, svakako bi trebalo naglasiti i činjenicu da je ova zbirka članaka izuzetno informativno i lingvistički korisno štivo koje pruža obilje podataka, komentara i ideja za dalju obradu.

Imajući u vidu sve što je već konstatovano u ovoj recenziji, sa zadovoljstvom preporučujem ovaj rukopis za objavljivanje.

Novi Sad, 10. septembar 2013. godine

Prof. dr Predrag Novakov

RECENZ IJA

Rukopisa: **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE**

Autorke: *Gordane Dimković-Telebaković*

Lingvistička proučavanja jezičkih ponašanja privlače pažnju kako lingvista tako i primenjenih lingvista, koje, na prvom mestu, interesuju manifestacije jezičkih struktura u kontekstu nastave – učenja i predavanja stranog jezika. Činjenica je da pomenute dve naučne discipline – lingvistika i primenjena lingvistika imaju posebne ciljeve koje naučnici postavljaju u istraživačkim radovima. Međutim, one se takođe uzajamno prožimaju i povezuju sa zadatkom da stvore i obrazuju stručnjake, koji jezičkim poznavanjem i umešnošću adekvatne primene u konkretnoj jezičkoj upotrebi koriste znanje za potrebe profesije, ugleda i stručnosti u radu. Prof.dr Gordana Dimković-Telebaković u svojoj monografiji **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE** na najbolji način – visokim stepenom poznavanja jezičkih struktura dva jezika, srpskog i engleskog, i njihovih mogućnosti realizacije i primene u praksi, pokazuje koji nivo stručnosti i profesionalnosti poseduje u oblasti lingvističkih istraživanja kao i na polju primenjene lingvistike - teorije i metodologije nastave engleskog kao stranog jezika.

STUDIJA O ENGLESKOM I SRPSKOM JEZIKU – STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE je monografija koja predstavlja radove iz oblasti lingvistike i primenjene lingvistike od kojih je većina bila objavljena ranije dok izvestan broj radova se po prvi put objavljuje u ovoj monografiji. Radovi su razvrstani po oblastima i grupisani u osam delova monografije.

Prvi deo pod nazivom **General Topics in the Domain of Semantics and Fuzzy Semantics** sadrži članke u kojima se razmatraju tipovi značenja reči u kontekstu iskaza, usmenog ili pismenog, i dvosmislenosti, odnosno, višesmislenosti značenja do kojih dolazi u zavisnosti od gramatičkih, leksičkih i intonacijskih oblika i upotrebe. Semantika je važan lingvistički nivo koji obezbeđuje da reč izrečena ili napisana dobije određeno značenje u datom jezičkom kontekstu. Kada će kontekst situacije usloviti da se upotrebi *Mr, Sir* ili *Gentleman*, odgovor daje semantika, a zavisno od tipa intonacije, i akcenta, reč dobija semantičku obojenost i kvalitet značenja se menja prema cilju koji govornik nastoji da postigne kod sagovornika, čime se detaljnije bavi fazi lingvistika. Autor, Gordana Dimković-Telebaković, u teorijskoj analizi vrste značenja i njihove aktuelne upotrebe u engleskom jeziku pokazuje do koliko visokog stepena idu njena razmišljanja u okvirima teorijskih i praktičnih analiza problema i istraživačkih radova.

General Topics in the Domain of Semantics and Fuzzy Semantics sadrži četiri rada pod sledećim naslovima: 1. *Ambiguity*; 2. *Vagueness in English*; 3. *Intergrations and Interfaces of Natural Language Components and Degree Words /Concepts* i 4. *The Interpretation and Representation of Blurred Words in English*.

Drugi deo monografije, **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE (STUDIJA O ENGLESKOM I SRPSKOM JEZIKU)** nosi naziv **The Issue of**

Grammaticalness i posvećen je pitanju stepena gramatičnosti u engleskom jeziku. Razmatra se problem semantičke i gramatičke devijantnosti iskaza na engleskom jeziku. Postavljaju se pitanja vezana za stepen gramatičke tačnosti datog iskaza u njegovoj semantičkoj određenosti. Pitanje koje autorka teksta postavlja i nastoji da pruži relevantan odgovor, odnosi se na to kako jedan “potpuno neprihvatljiv niz rečenica” (str.71) pretvoriti u delimično negramatičke, polu-gramatičke, rečenice koje je moguće prihvatiti kao gramatičke i gramatičke rečenice koje odgovaraju datom gramatičkom jezičkom standardu. Autorka članka, Gordana Dimković-Telebaković, zaključuje nakon istraživanja datog problema, da se ne može povući jasna razlika između gramatike i semantike, odnosno, da nije moguće uvek sa sigurnošću tvrditi da “polu gramatička” rečenica nema određen cilj, s njim i posebno značenje ili poruku koju šalje sagovorniku.

Nastavnici koji predaju strani jezik na nefilološkim fakultetima susreću se, generalno govoreći, sa problemom određivanja razlika u upotrebi i značenju prideva i priloga. Izvesno je da se i dr Gordana Dimković-Telebaković susrela sa navedenim problemom u nastavi, jer treći deo monografije razmatra i analizira kontrastivnom metodom predloge u srpskom i engleskom, zatim predloge u okviru njihovog mesta u rečenici i interpretacije njihovih značenja. Aspektualni prilozi u savremenom srpskom i engleskom jeziku kao i njihova distribucija su teme trećeg i četvrtog članka u okviru trećeg dela monografije. Izvorno naslovi radova u delu pod nazivom **Adverbs Syntax and Semantics** su sledeći: 1. *Adverbs in English and Serbian*; 2. *Sentence adverbs in Serbian and English: Mapping Positions to Interpretations*; 3. *Aspectual Adverb Distribution and Licensing*; 4. *O nekim aspektualnim priložima u savremenom srpskom i engleskom jeziku*.

Verbal Paradigm je naslov četvrtog dela monografije **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE** sa sledećim radovima: 1. *On English Phrasal Verbs and Their Single-Word Equivalents*; 2. *English Tenses in Use*; 3. *Verbal Forms in Specialized Written Discourse*; 4. *An Investigation into the Internal Structure of Verbs of Motion*; 5. *Semantic Relations*; 6. *The Semantics and Pragmatics of Motion Verbs in Air Traffic English and General English*; 7. *Semantička obeležja glagola kretanja u oblasti saobraćaja u engleskom i srpskom jeziku*.

Vidimo da četvrti deo monografije proučava i analizira oblike, značenje i upotrebu glagola kao i frazalnih glagola u njihovoj opštoj upotrebi, u okvirima engleskog za svakodnevnu upotrebu ili GE (General English) i engleskog za posebne namene u oblasti saobraćaja i avionskog saobraćaja. Značajno je zaključiti da se autorka monografije u svojim istraživanjima uglavnom oslanja na kontrastivna jezička ispitivanja srpskog i engleskog jezika. Pomenuti vid ispitivanja važan je za implikacije koje se mogu odnositi na nastavu engleskog kao stranog jezika za posebne potrebe saobraćajne struke (ESP i EST). Glagoli kretanja dobijaju svoja posebna semantička i pragmatička obeležja u nastavi jezika za potrebe saobraćajnog profesionalnog usmerenja na fakultetskom nivou obrazovanja.

Peti deo monografije o kojoj je reč nosi naziv **Genre Analysis (Analiza žanra)** i sadrži radove pod sledećim naslovima: 1. *Genre Analysis: Changes in Research Article Introductions*; 2. *Academic Cultural Conventions for RA Introduction*; 3. *Struktura uvoda naučnih radova na srpskom jeziku u oblasti saobraćajnog inženjerstva*.

Navedeni naslovi članaka u petom delu knjige čine savremena pitanja i probleme koji predstavljaju okosnicu nastave stručnog jezika, engleskog kao stranog, na fakultetima na kojima studenti studiraju za stručna usmerenja u okvirima budućeg profesionalnog

okruženja. S obzirom da će se budući inženjeri saobraćajne struke baviti, između ostalog, pisanjem naučnih i stručnih radova i da će biti uključeni u razne oblike istraživačkih aktivnosti, potrebno je da poznaju strukturu naučnog rada, i isto tako da vladaju kulturnim klišeima ponašanja u stranoj sredini i u komunikaciji sa stručnjacima kojima je engleski jezik maternji, drugi ili zvanični jezik.

Tematska raznovrsnost ovog petog dela monografije pokazuje širinu pogleda i znanja spram nastave engleskog jezika za potrebe saobraćajne struke koju poseduje autorka, Gordana Dimković-Telebaković.

Potpuno prirodni i logički redosled poglavlja knjige čini sledeći deo **Foreign Language Methodology** sa sledećim naslovima radova: 1. *Strani jezik i vaspitanje*; 2. *Nastavni programi stranih jezika*; 3. *Creating Textbooks in ELT*. Za njim sledi **ESP Considerations** kao osmi deo knjige u čiji sastav ulaze radovi: 1. *The Main Features of ESP*; 2. *Neki pristupi ESP-u*; 3. *ESP Acquisition / Learning and Teaching*; 4. *Challenges of Modern Times Facing Tertiary Level ESP Students and ESP Practitioners*; 5. *Assessing University Level ESP Students*; 6. *Nove mogućnosti u nastavi engleskog kao jezika nauke i struke*; 7. *Četvorogodišnja nastava engleskog jezika na nefilološkim fakultetima*; 8. *Kultura jezika struke i nauke*.

Navedeni naslovi radova u šestom i sedmom delu knjige otvoreno ukazuju na poznavanje tema iz oblasti primenjene lingvistike, jer autorka autoritativno iznosi analizu i stavove do kojih je došla istraživanjem i iskustvom u aktivnoj nastavi engleskog jezika sa studentima Saobraćajnog fakulteta u Beogradu. Ovde se radi o širokoj lepezi problema s kojima se nastavnik suočava na visokom nivou učenja engleskog jezika za posebne potrebe saobraćajne struke i nauke.

Poslednji deo knjige – monografije **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE** autorka Gordana Dimković-Telebaković naslovljava **Translation and Standardisation Problems of Compound Lexems as Specific Terms**. Dva članka se nalaze u okviru pomenutog poglavlja: 1. *The Dynamics of English Terminological Compound Lexems and Their Serbian Equivalents*; 2. *Engleske složene lekseme i njihovi srpski ekvivalenti u oblasti drumskog saobraćaja*. Vidimo iz radova da su u pitanju terminološke odrednice složenih leksema u engleskom jeziku sa njihovim prevodnim ekvivalentima u srpskom kao maternjem jeziku studenata.

Podneseni rukopis monografije **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE** autorke Gordane Dimković-Telebaković spreman je za štampu i sadrži 429 strana zajedno sa osam (8) delova – poglavlja knjige, predgovorom (Preface), uvodom (Introduction), odabranom literaturom i onom koja se navodi kao mogući izbor za one koji se više interesuju za oblasti o kojima je reč u knjizi, i kraćeg teksta u kome se predstavlja u kratkim crtama stručni i profesionalni opus autorke (On the Author).

Ocenu rukopisa koji nam je poveren na recenziju završićemo rečima da imamo čast da ocenjujemo podneti rukopis monografije, jer knjigu kao i celokupan profesionalni rad i uspeh autorke Gordane Dimković-Telebaković možemo oceniti samo najvišom ocenom. Iz tog razloga, predlažemo da se rukopis pod nazivom **STUDIES ON ENGLISH AND SERBIAN LANGUAGE** prihvati za štampu kao monografija koja poseduje sve elemente vredne knjige koja će morati da nađe mesto kako kod studenata engleskog jezika saobraćajne struke tako i kod studenata filološkog usmerenja zbog obilja raznovrsnih tema iz naučnih oblasti lingvistike i opšte lingvistike.

U Beogradu,
7. 10. 2013.

Prof. dr Slobodanka Đolić
Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet primenjenih umetnosti